

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

Педагогічний факультет

Кафедра теорії та методик початкової освіти

Кваліфікаційна робота

з теми **«РОБОТА НАД ТЕКСТОМ НАУКОВО-ПОПУЛЯРНОГО
СТИЛЮ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В ПОЧАТКОВІЙ
ШКОЛІ»**

Виконала:

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти

PO1-M23z групи

спеціальності 013 Початкова освіта

Костєва Анастасія Володимирівна

Керівник:

Дорож Ірина Анатоліївна,

кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри

теорії та методик початкової освіти

Рецензент:

Ватаманюк Галина Петрівна,

кандидат педагогічних наук, доцент

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ЛІНГВОДИДАКТИЧНІ ОСНОВИ СТИЛІСТИЧНОЇ РОБОТИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ	
1.1. Значення текстів у початковій школі.....	6
1.2. Характеристика наукового стилю	10
1.3. Зміст і напрями роботи над текстами науково-популярного стилю.....	13
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИЧНІ МОЖЛИВОСТІ РОБОТИ З НАУКОВО-ПОПУЛЯРНИМ ТЕКСТОМ	
2.1. Аналіз освітнього потенціалу методичних джерел в аспекті дослідження.....	19
2.2. Робота над складанням молодшими школярами текстів науково-популярного стилю	24
2.3. Результати педагогічного експерименту	50
2.4. Методичні рекомендації педагогам щодо роботи над текстом науково-популярного стилю на уроках словесності.....	54
ВИСНОВКИ	57
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	61

ВСТУП

Практична орієнтація сучасного початкового курсу української мови закріплена на законодавчому рівні. Основна увага приділяється розвитку практичних мовленнєвих навичок, тоді як мовна освіта учнів (отримання ними базових лінгвістичних знань про різні мовні рівні) є теоретичною основою для їх подальшого розвитку. «Комунікативна спрямованість навчання рідної мови полягає у формуванні в учнів здатності вирішувати мовленнєві завдання для успішного оволодіння комунікацією» [12, с. 10].

Необхідність ознайомлення учнів з особливостями наукового стилю та розвитку в них мовленнєвих навичок для створення відповідних текстів пояснюється, по-перше, тим, що вже в початкових класах починається засвоєння теоретичних відомостей з різних сфер знань. По-друге, значні зміни в інформаційній насиченості сучасного життя, швидкі трансформації в різних сферах людської діяльності та поява нових джерел наукової інформації стимулюють особистість до самостійного здобуття знань. І, по-третє, зростає попит на всебічно освічену, інтелектуально розвинену людину з високим рівнем комунікативних навичок. Все це вимагає здатності розуміти наукові тексти, працювати з науковими джерелами та створювати такі тексти.

Питання формування стилістичних уявлень та вмінь молодших школярів досліджуються провідними науковцями України, осмислюються вчителями (В. Бадер, М. Будна, І. Жужман, М. Кочегіна, О. Лобчук, Н. Янко та ін.). Проте **актуальним** залишається аналіз організації стилістичної роботи та вироблення методичних шляхів її удосконалення. Адже спостереження за освітнім процесом, аналіз досвіду вчителів демонструє недостатню забезпеченість стилістичної роботи на теоретичному та практичному рівні та, як наслідок, недоліки стилістичного плану в розвитку мовлення учнів.

Мета дослідження – розглянути методичні можливості вдосконалення стилістичної роботи в початковій школі з текстами наукового стилю.

Завдання роботи:

1. Ознайомитися з лінгвістичною та науково-методичною літературою, що стосується теми дослідження.
2. Описати характерні риси наукового стилю та його підстилю – науково-популярних текстів.
3. Проаналізувати вимоги програми та можливості впровадження роботи з науково-популярними текстами.
4. Оцінити підручники для 3 і 4 класів та методичні посібники в рамках обраного аспекту.
5. Виявити можливості вдосконалення методики навчання роботи з текстами науково-популярного стилю на уроках рідної мови в початковій школі, провести їх експериментальну перевірку.
6. Підсумувати та описати результати дослідження.

Під час дослідження ми перевіряли таке **припущення**: поповнення вправ підручників та посібників, що містять тексти науково-пізнавального характеру, завданнями, пов'язаними з осмисленням ознак цих текстів, та теоретичні узагальнення стилістичних спостережень учнів сприятимуть підвищенню ефективності стилістичної роботи, покращенню практичних умінь школярів продукувати науково-популярні тексти.

Об'єкт дослідження – процес формування стилістичних знань та вмінь учнів на уроках української мови.

Предмет дослідження – стилістичні вміння молодших школярів, пов'язані із текстами науково-популярного характеру.

Основні методи дослідження: аналіз наукової літератури, осмислення педагогічного досвіду з досліджуваної проблеми, метод спостереження; аналіз та узагальнення одержаної інформації, експериментальний метод, описовий метод.

Теоретичне значення дослідження полягає у можливості подальшої розробки питань впровадження термінів стилістики та визначення характеристик текстів з різним стилістичним забарвленням у початковий курс української мови, зокрема стосовно науково-популярних текстів.

Практична цінність отриманих результатів полягає у можливості їх застосування в шкільній практиці для вдосконалення вмінь учнів розрізняти стилістично різні висловлювання та створювати тексти, орієнтуючись на різні стилістичні напрями.

Експериментальна база дослідження: Експериментальне дослідження проводилось на базі Комунального закладу «Миролубівський ліцей» Піщанської селищної ради Вінницької області.

Апробація роботи. Положення і результати дослідження представлено на низці міжнародних, всеукраїнських і регіональних конференціях; експериментальному дослідженні на базі закладу освіти та обговорено на засіданнях кафедри теорії та методик початкової освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (2023-2024 н.р. і 2024-2025 н.р.).

Опубліковано наукову розвідку «Робота над складанням молодшими школярами текстів науково-популярного стилю» у збірнику наукових праць студентів і магістрантів педагогічного факультету К-ПНУ (Випуск XX. 2024. С. 154-160).

Структура кваліфікаційної роботи: дослідження складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел, що містить 70 джерел. Загальний обсяг роботи становить 66 сторінок.

ВИСНОВКИ

1. Виявлено (на основі аналізу наукової літератури) основні риси наукового стилю, специфіка якого визначається як на рівні змісту, так і форми вираження. Науковий стиль мовлення є важливим засобом передачі знань у сфері науки, що вимагає чіткої організації тексту, точності й обґрунтованості. З'ясовано, що основними характеристиками наукового стилю є логічність, системність, точність, абстрактність, об'єктивність та нейтральність мови. Визначено, що науковий стиль може включати кілька підстилів, таких як теоретичний, описовий, аналітичний, експериментальний, а також підстиль, присвячений викладу результатів досліджень. Особливу увагу приділено науково-популярному підстилю, який виступає важливим інструментом для доступного представлення складних наукових концепцій широкому загалу. Для науково-популярного стилю характерна спрощена лексика, менш складна граматики, а також використання метафор і прикладів із повсякденного життя, що сприяють кращому розумінню наукових фактів і теорій.

2. Встановлено (на основі аналізу програм з української мови 3-4 класу), що учні мають навчитись визначати тексти науково-популярного стилю та створювати їх. Це передбачає розвиток вмінь розпізнавати особливості науково-популярних текстів, які поєднують доступність і точність викладу наукових знань. Учні повинні ознайомитися з характерними рисами таких текстів, такими як використання простого, але точного словника, пояснення складних понять доступними словами, а також включення ілюстрацій і прикладів для кращого розуміння.

Завданням є не тільки розпізнавати науково-популярні тексти, а й навчитися створювати їх самостійно. Це передбачає вміння структурно організовувати матеріал, наводити факти, описувати явища, процеси або явища з життя природи чи техніки, використовуючи зрозумілу для дітей

лексику. Окрім того, учні повинні навчитися адаптувати складні наукові поняття та теорії для їхнього сприйняття однолітками.

У процесі створення таких текстів важливим є вміння логічно побудувати виклад, застосовувати загальноприйняті наукові терміни, а також грамотно формулювати думки, щоб текст був інформативним і цікавим. Це дозволяє учням не тільки засвоювати наукові знання, а й розвивати творчі здібності, навички письма, а також критичне мислення.

Таким чином, вивчення науково-популярного стилю є важливим етапом у формуванні у школярів навичок комунікації та поширення знань.

3. Розкрито, що методика роботи над виявленням характерних рис науково-популярних текстів базується на їх зіставленні з текстами художнього стилю. Проте, такі спостереження, на наш погляд, ускладнюються для учнів такими чинниками:

- невпорядкованістю в термінологічному позначенні цих текстів (у підручнику для 3 класу називаються науково-популярними, у підручнику для 4 класу (у переважній більшості випадків) науковими, на уроках літературного читання частина з таких текстів позначається як науково-художні);

- використанням терміну «науковий стиль» як видової назви, тільки для позначення текстів науково-навчального підстилю;

- відсутністю тлумачення в навчальних книгах цих термінів;

- реальною належністю дидактичного матеріалу до різних підстилів наукового стилю, наприклад, як текст науково-популярного стилю може розглядатись як науково-навчальний або художньо-науковий текст;

- відсутністю узагальнень щодо специфічних рис стилів, що розглядаються, за наявності вимог обґрунтувати свій вибір;

- обмеженістю завдань щодо спостережень за мовними особливостями науково-популярного стилю: наявність/відсутність прикметників, наявність/відсутність слів з переносним значенням.

Зазначимо, що навіть у порівнянні з художнім текстом висновки, що мають зробити учні (мало прикметників, не використовуються слова з переносним значенням), не зовсім коректні, оскільки тексти науково-популярного стилю якраз і відрізняються від власне наукових тим, що не виключають образності, емоційності, використання засобів художнього та публіцистичного стилів. Виявити таку специфіку дозволило б зіставлення науково-популярних і власне-наукових текстів.

Крім того, важливим аспектом є врахування того, що науково-популярний стиль має на меті не лише передати інформацію, але й зробити її доступною для широкої аудиторії, тобто сприяти розвитку інтересу до наукових досягнень, мотивувати до самостійного пізнання. Тому у цих текстах часто використовуються різні методи впливу на читача, зокрема емоційне забарвлення, аналогії, порівняння, а інколи й метафори, що сприяють кращому сприйняттю складних наукових ідей.

Важливо також відзначити, що завдання виявлення характерних рис науково-популярних текстів потребує системного підходу до аналізу тексту, зокрема порівняння не лише з художнім, але й з власне науковим стилем, де спостерігаються інші мовні та стилістичні особливості. На відміну від наукових текстів, науково-популярні тексти не мають такої строгої структури і можуть включати в себе елементи, властиві публіцистичному та художньому стилям.

Тому в ході освітнього процесу варто акцентувати увагу на тому, що в науково-популярному тексті можуть бути присутніми не тільки загальноприйняті терміни та висновки, але й авторські оцінки, образні вирази, що підвищують його емоційну насиченість. Це дозволить учням краще розуміти не тільки лексичні та граматичні особливості таких текстів, але й специфіку їх комунікативної функції, що є важливою складовою процесу навчання.

Завданням учителя є допомогти учням розрізняти ці нюанси, зрозуміти, що науково-популярний текст – це не просто засіб передачі наукових фактів,

а й інструмент залучення читача до науки, що потребує творчого підходу у складі й оформленні.

4. Констатуємо: науковий стиль має свої критерії, мовні та змістові особливості, які забезпечують його функціональність і виразність у передачі специфічної інформації. Науковий стиль є не лише способом комунікації, але й основою формування об'єктивних знань та розвитку критичного мислення. Завданням вчителя є не тільки розкрити учням основні з цих особливостей, а й допомогти зрозуміти їх важливість у контексті систематичного представлення знань, що сприяє розвитку логічної і послідовної аргументації.

У процесі навчання важливо спиратись на доступні мінімальні (лінгвістично достовірні) теоретичні узагальнення, зроблені в результаті спостереження та аналізу текстів наукового стилю. Ці узагальнення повинні бути зрозумілі учням і використовуватись як опорні точки для формування правильних уявлень про мовні засоби, що характеризують наукові тексти, зокрема, об'єктивність, точність, логічність, беземоційність та спеціалізовану лексику.

На основі цього, учні мають опанувати навички створення науково-популярних висловлювань, що дозволяє їм виразно передавати наукову інформацію як у вузькоспеціалізованих контекстах, так і для широкої аудиторії. Важливим є не лише використання термінів та визначень, але й вміння подавати складні наукові концепції в доступній та зрозумілій формі, не втрачаючи при цьому їх точності та змістовності.

Встановлено (на основі спостережень за освітнім процесом та експериментальних досліджень) ефективність цього методичного підходу, оскільки він дозволяє не лише розвивати мовні здібності учнів, але й формувати критичне мислення, яке є важливою складовою наукового підходу до будь-якої проблеми. Через аналіз і практичне застосування наукового стилю учні набувають досвіду в обробці та передаванні інформації, що є необхідним в академічному та професійному середовищі.

Таким чином, інтеграція мовних та змістових аспектів наукового стилю у навчальний процес сприяє розвитку навичок написання наукових текстів і дозволяє учням краще орієнтуватись у різноманітних наукових і навчальних ситуаціях, що є основою для подальшого успішного навчання та кар'єрного зростання в майбутньому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бабич Н. Д. Практична стилістика і культура української мови: навч. посіб. Львів : Світ, 2003. 432 с.
2. Бадер В.І. Розвиток усного і писемного мовлення молодших школярів. Київ : АПН, 2003. 316 с.
3. Богуш А. М. Теорія і методика розвитку мовлення дітей. Київ : Либідь, 2019.
4. Будна Н. О. Говоримо, читаємо, пишемо. Зошит з розвитку зв'язного мовлення. 3 клас. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2017. 48 с.
5. Будна Н. О. Говоримо, читаємо, пишемо. Зошит з розвитку зв'язного мовлення. 4 клас. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2017. 48 с.
6. Будна М. О., Головка З.Л. Уроки позакласного читання та розвитку зв'язного мовлення. 4 клас: навч. посіб. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2006. 192 с.
7. Будна М. О., Головка З. Л., Стасюк М. Л. Уроки позакласного читання та розвитку зв'язного мовлення. 3 клас: навч. посіб. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2004. 208 с.
8. Вашуленко М.С. Методика навчання української мови в початковій школі: навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів» / За наук. ред. М. С. Вашуленка. Київ : Літера ЛТД, 2010. 364 с.
9. Вашуленко М. С. Українська мова і мовлення в початковій школі: метод. посіб. Київ : Освіта, 2006. 268 с.
10. Вашуленко О.В. Українська мова та читання : підруч. для 3 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах). Ч. 2. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2020. 160 с.
11. Горбач Н.І. Методика навчання української мови в початковій школі: Навчальний посібник. Київ : Генеза, 2020.
12. Гроза С. Л. Методика викладання української мови в початковій школі. Київ : Освіта, 2020.

13. Демидова З. И. Методические рекомендации по проведению уроков развития речи в 1–4 классах. *Початкове навчання та виховання*. 2010. № 3. С. 8–12.

14. Державний стандарт початкової освіти (постанова Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р., № 87). URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnogo-standartupochatkovoyi-osviti>

15. Диптан Н. В., А. А. Назаренко. Ступеньки к вершинам. Тетрадь для тематического оценивания 3 клас. Харків : Веста, 2009. 128 с.

16. Дудик П. С. Стилїстика української мови: навч. посіб. Київ : Академія, 2005. 368 с.

17. Єрмаков І. В. Проблеми розвитку мовлення молодших школярів. Харків : Ранок, 2019.

18. Жужман І. М. Стилїстична грамотність учнів. *Вивчаємо українську мову та літературу*. 2007. №1. С.42–45.

19. Закон України «Про освіту». (Відомості Верховної Ради (ВВР). 2017. № 38-39. ст. 380).

20. Закон України «Про повну загальну середню освіту». (Відомості Верховної Ради (ВВР). 2020. № 31. ст. 226).

21. Застосування педагогічної технології «Щоденні 5» у роботі над текстом у початковій школі (1-2 класи): навчально-методичний посібник / упорядник: Наталія Тіхонова. Кропивницький, 2021.

22. Застосування педагогічної технології «Щоденні 5» під час роботи над текстом у початковій школі (3-4 класи) : навчально-методичний посібник / упорядник Наталія Тіхонова. Кропивницький, 2022. 96 с.

23. Зимильдінова А., Гірняк С. Мова й мовлення молодший школярів. Наукові засади. *Початкова школа*. 2012. № 11. С. 10 –14.

24. Іванова Н. М. Творчий підхід до роботи з текстами в початкових класах. *Наукові записки педагогічного університету*. 2022. № 2.

25. Інноваційні освітні технології в Новій українській школі: монографія / за ред. проф. О.Б. Будник. Івано-Франківськ : Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2021. 100 с.
26. Коваленко Т.П. Особливості сприйняття тексту молодшими школярами. *Початкова школа*. 2020. №2. С. 12-18.
27. Коваль А. П. Науковий стиль сучасної української літературної мови. Структура наукового тексту. Київ : Київський університет, 1970. 306 с.
28. Коваль Г. П., Деркач Н. І., Наумчук Н. М. Методика викладання української мови: навч. посіб. Тернопіль : Астон, 2008. 287 с.
29. Кондратенко Л. Особливості сприймання сучасними учнями початкової школи навчальної інформації . *Початкова школа*. 2018. № 9. С. 14–18.
30. Костенко Т.М., Довгопола К.С. Нова українська школа: формування у молодших школярів навичок конструктивного спілкування : навч.-метод. посіб. Харків : Вид-во «Ранок», 2021. 176 с.
31. Кочегіна В. М. Готуємось до уроків розвитку зв'язного мовлення. 4 клас. Харків : Веста: вид-во «Ранок», 2008. 160 с.
32. Кочегіна В. М. Моя барвиста мова: зошит з розвитку зв'язного мовлення. 3 клас. Харків : Ранок, 2009. 48 с.
33. Кравчук Т. І. Інтерактивні методи роботи з текстом у початковій школі. *Мовознавство і школа*. 2020. № 3.
34. Ларіонова Н. Електронні освітні ігрові ресурси в освітньому процесі початкової школи : науково-методичний посібник. Харків : Друкарня Мадрид, 2020. 96 с.
35. Левченко О. О. Сучасні підходи до вивчення тексту в початковій школі. Львів : Видавництво «Новий Світ», 2018.
36. Лобчук О. Знання про текст, як система орієнтирів у побудові висловлювань різних типів. *Початкова школа*. 2002. №3. С. 17–21.
37. Лобчук О. Ознайомлення молодших школярів з поняттям «тема» і «основна думка» тексту. *Початкова школа*. 2010. №4. С. 14–16.

38. Лобчук О. Ознайомлення школярів зі стильовим забарвленням тексту. *Початкова школа*. 2013. №10. С.8–11.

39. Марущак В.С. Про деякі особливості розвитку зв'язного мовлення молодших школярів. *Науковий вісник МНУ імені В. О.Сухомлинського. Педагогічні науки*. Миколаїв, 2015. № 4 (51), грудень. С. 111-115.

40. Мельник Л.І. Текст і текстотворення в початковій школі. Харків : Ранок, 2019.

41. Методика навчання української мови в початковій школі: навч.-метод. посіб./ за наук. ред. М. С. Вашуленка. Київ : Літера ЛТД, 2010. 364 с.

42. Мєлєкєсцева Н., Гудима Н. Формування навичок медіаграмотності здобувачів початкової освіти на уроках мовно-літературної галузі під час роботи з медіатекстами // *Acta Paedagogica Volynienses*. Луцьк : Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2022. Вип. 3. С. 61-71. URL: <http://journals.vnu.volyn.ua/index.php/pedagogy/article/view/704/649>

43. Мовчан Л. В. Робота з художніми текстами в початкових класах. Одеса : Пальміра, 2021.

44. Нова українська школа: організація діяльності учнів початкових класів закладів загальної середньої освіти : навчально-методичний посібник / Кірик М.Ю., Данилова Л.І. Львів : Світ, 2019. 136 с.

45. Нова українська школа: poradnik dla vchytelja / za zag. red. Н.М. Бібік. Київ : Літера ЛТД, 2018. 160 с.

46. Остряньська Н. П. Методичні рекомендації з роботи з текстом у 1–4 класах. Дніпро : Інститут педагогіки, 2021.

47. Павленко О. А. Навчання молодших школярів створенню текстів різних типів. *Початкова школа*. 2021. № 4.

48. Педагогічні технології навчання української мови та літературного читання в початковій школі / за наук. ред. Чабайовської М.І. Тернопіль : Мальва-ОСО, 2015. 188 с.

49. Пентилюк М. І. Культура мови і стилістика. Київ : Вежа, 1994. 238 с.

50. Петрик О. Реалізація комунікативно-діяльнісного підходу у мовно-мовленнєвій освіті молодших школярів // Початкова школа. 2019. № 6. С. 39-43.

51. Пономарьова К.І. Формування комунікативної компетентності молодших школярів у процесі навчання української мови: методичний посібник. Київ : КОНВІ ПРИНТ, 2020. 88 с.

52. Попова О. Формування стилістичних умінь майбутніх учителів початкової школи під час вивчення синтаксису сучасної української літературної мови. *Початкова школа*. 2014. № 9. С. 55-57.

53. Порадник з питань організації освітнього процесу в початкових класах закладів загальної середньої освіти. Матеріали інструктивно-методичної наради «Початкова освіта в нових реаліях: досвід, ризики та перспективи». Ужгород, ЗІППО, 2022. 81 с.

54. Плющ М. Я., Грипас Н. Я. Робота над текстом у початкових класах. Київ : Радянська школа, 1986. 168 с.

55. Романюк С. Г. Практикум з розвитку мовлення молодших школярів. Тернопіль : Мандрівець, 2020.

56. Савченко О.Я. Дидактика початкової освіти: сучасний підхід. Київ : Освіта, 2018.

57. Семенова О.А. Формування читацьких умінь у молодших школярів. *Українська мова і література в школі*. 2021. №4. С. 35-40.

58. Скуратівський В. І. Текст як об'єкт навчання у початковій школі. Львів : Світ, 2018.

59. Тимошенко Т. В. Вивчення і аналіз художніх текстів в початковій школі. Київ : Освіта України, 2016.

60. Типові освітні програми для 1-4 класів НУШ. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalniprogrami/navchalni-programi-dlya-pochatkovoyi-shkoli>

61. Типова освітня програма початкової освіти розроблена під керівництвом О.Я. Савченко. 2019 р. URL : <http://sokyryany.osv.org.ua/programi-13-23-01-23-01-2019/>

62. Типова освітня програма початкової освіти розроблена під керівництвом Р.Б. Шияна. 2019 р. URL : <http://sokyryany.osv.org.ua/programi-13-23-01-23-01-2019/>

63. Ушмарова В.В. Інновації в початковій освіті: досвід, виклики сьогодення, перспективи. Харків : ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2022. 68 с.

64. Федорчук В.В. Педагогічні технології в початковій школі. Кам'янець-Подільський : Видавець ПП Зволейко, 2014. 268 с. URL: <http://elar.kpnu.edu.ua:8081/xmlui/handle/123456789/2085>

65. Федорчук В.В. Освітні технології : навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський, 2019. 161 с. URL: <http://elar.kpnu.edu.ua:8081/xmlui/handle/123456789/5927>

66. Хорошковська О., Петрук О. Текст як основа розвитку усіх видів мовленнєвої діяльності на уроках української мови. *Початкова школа*. 2010. №12. С.11–15.

67. Чернявська Г. В. Розвиток читацької компетентності у молодших школярів. *Педагогічна думка*. 2019. № 1.

68. Шевченко І.В. Інтерактивні методи навчання при роботі з текстами. *Інформаційні технології в освіті*. 2021. №1. С. 24-29.

69. Шумілова І. Новітні технології викладання освітніх галузей у початковій школі : навчальний посібник. Київ, 2023. 248 с.

70. Янко Н. Причини стилістичних помилок у письмових роботах учнів та запобігання їм. *Початкова школа*. 2007. № 5. С. 23–26.